

שמעתא עמיקתא

גליון שצ"ו | פרשת מטות (בחר"ל פנחס) | תשע"ט | קהילת חניכי הישיבות | רמות ב'

הלכות מצויות לימי בין המצרים (ב)

בגדי קטנים

אסור לגדולים לכבס כסותם של קטנים ויש להחמיר אף כשלא הגיעו לחינוך. [שו"ע (סי' תקנ"ט) וסי' תקנ"ט סעי' ד]. ועי' במ"ב (סי' ק"א) דהיינו משום אבילות או משום עגמת נפש. וכתו' בשע"י (אות צא) דנפ"מ בין הטעמים, לקטן שלא הגיע לחינוך. וי"א שאיסור זה נהוג משבוע שחל ת"ב להיות בתוכה. [שו"ע (שם) וכתו' הפמ"ג (א"א סי' ק"ח) שכן מוכח מהרמ"א דשתיק ליה להשי"ע]. וי"א שנוהג מר"ח. נע"י במ"ב (סי' קכ"ב) שכתו' בשם הא"ר דלד"ד יש להחמיר בתפירת מ"י בתמוז וכיבוס מר"ח, ובח"י"א כתב דלצורך קטנים אין להחמיר אף לפי מהנהיגו אלא בשבת, זו, ע"כ]. והעיקר כדעה הראשונה. [חנוד לער (פכ"י סוף הגה א)]. ועיין בסמוך.

בגדי קטנים העשויים להתלכלך

בגדי קטנים (אפי' הגיעו לחינוך) העשויים להתלכלך תדיר, מותר לכבסן אפי' בשבוע שחל בו ת"ב. [רמ"א (שם) ופמ"ג (שם א"א סי' ק"ט)]. ובאופן זה מותר לכבס אפי' הרבה (בגדים של קטנים) ביחד אם עושה כן ע"י מכונת כביסה. [נע"י במ"ב (סי' קכ"ב) וסי' קכ"ב (פכ"י סוף הגה ב)]. ובמכונת כביסה שהיא טרחה א' מסתבר דשרי אפי' הרבה ביחד. וכ"כ בחנוד לער (פכ"י סוף הגה ב)].

לבישת בגדים מכובסים

אסור ללבוש בגדים מכובסים (אף שכיבסם לפני ר"ח). ובני אשכנז נוהגים להחמיר בזה מר"ח, ובני ספרד בשבוע שחל בו ת"ב. [שו"ע (סי' תקנ"ט סעי' א) ורמ"א (שם)].

לצורך מצוה

לצורך מצוה, כגון אשה בימי ליבונה מותרת ללבוש, ולהציע תחתיה לבנים (אבל בת"ב עצמו לא לתלבוש לבנים רק לובשת חלוק בדוק ויפה). [רמ"א (שם סעי' א) ומ"ב (סי' ק"ט)].

לצורך שידוכין

בחור שיש לו פגישה לצורך שידוכין בטי' הימים רשאי ללבוש בגדים מכובסים, אם יש לצורך שבת. [הגר"ש"א זצ"ל (הלכות ומנהגי ביהמ"צ עמ' סד הגה 44)].

לכבוד שבת לובשים בגדים מכובסים. [נע"י במ"ב (סי' ק"ב) ואע"פ דשם מייירי בכלי פשתן, ועיין בביאור הגר"א שנקט שהיתר זה נלמד ממה שהתירו לכבס לכבוד שבת. ועי' במטה יהודה (שם). ודעת הגר"ש"א זצ"ל (הליכוש ביה"מ פי"ד הגה 25) שכל מקום שיותר בגדי שבת מותר גם במכובסים, וא"כ לפי מנהג דידן להקל בבגדי שבת בשבת חולן ה"ה לוח. ויש לציין דדעת הגר"ש"א זצ"ל (הלכות ומנהגי ביהמ"צ עמ' סה"ג 41) דהיתר זה הוא בגדר הותרה ולא בגדר דחוייה].

בגדי זיעה

מותר אף בטי' הימים ללבוש בגדי זיעה (גופיה, גרביים, וכדו') מכובסים. [נע"י ברמ"א (רס"י תקנ"ט) שהתיר להחליף היתונות לשבת חזון. ועי' במ"ב (שם סי' ק"ו) שהתיר נמי להחליף גרביים מחמת שהוא בגד כיון שהוא בגד שלובשים רק מפני הזיעה (נע"י במ"א שם סי' ד), ואע"פ דהתם קאי לפי המנהג שאסור ללבוש בגדים מכובסים בשבת. ולכא"ו אין לומר דדוקא לכבוד שבת התיר שהרי למנהג זה אין כבוד שבת מתיר, אלא טעמו להתיר מחמת שהם בגדי זיעה. ורש"י שכי"כ בחמו"ד (הובא במבית לוי עמ' ד' הגה ד). וכן הוא בערוה"ש (יו"ד סי' שפ"ט סי' ב). וכן פסק הגר"ש"א זצ"ל (אשרי האיש פס"ט אות מט). וכן הוא ברבבות אפרים (ח"ג סי' שמה אות א). ועי' באבני ישפה (ח"ג סי' נח ענף ב) שהביא מהגר"ש"א זצ"ל שגם פגימה דינו כבגדי זיעה]. וי"א ש"מ"מ לכתחלה יש ללבושם קצת לפני ט' הימים. [הגר"ש"א זצ"ל (שם) ודעתו שם שחולצה שלובש תחתיה גופיה קצרה היא בכלל בגדי זיעה. וי"א בשם הגר"ש"א זצ"ל (הלכות ומנהגי ביה"מ פי"ד הגה 39) להחמיר בזה א"כ הוא איסור. ואף למחמירים אם לא הכין לפני ט' הימים, עכ"פ כשצריך להחליפם ניתנים על הרצפה, ואח"כ ילבושם. [נע"י במנח"י (ח"י סי' מד). וכן פסק הגר"ש"א זצ"ל (קעי"מ הגה ט). ועי' משי"כ בה בסי"ד בשמעתא עמיתקא גליון שצ"ו].

מסובת שידוכין

במסיבת שידוכין הנערכת בטי' הימים, מותרים החתן והכלה ללבוש בגדים מכובסים. [הגר"ש"א זצ"ל (שם פי"ד אות י והגה 25)]. במקום שמותר ללבוש בגדי שבת ה"ה בגדים מכובסים. [הגר"ש"א זצ"ל (שם פי"ד הגה 25)].

מגבות, מפות וכדו' מכובסים

סדינים מראש חודש עד ת"ב (לבני אשכנז, ולבני ספרד בשבוע שחל בו ת"ב) אין להציע המטות בסדינים מכובסים. [שו"ע (סי' תקנ"ט סעי' א)]. ואף לכבוד שבת נהגו איסור. [מ"ב (סי' ק"א)].

לצורך אורחים

מותר להציע סדינים מכובסים עבור אורחים הבאים לביתו. [בעל השבט הלוי (שם ע"ו טו הגה ח)]. לצורך בית מלון בבתי מלון מותר להציע מטות האורחים בסדינים מכובסים. [בעל השבט הלוי (מבית לוי עמ' טז הגה ח) ובני"א (ח"ג סי' סא)]. והאורחים רשאים להשתמש בהם. ויש מי שאומר שיניחו על הרצפה קודם לכן. [מנח"י (ח"י סי' מד ד"ה וכ"ז)].

מגבות

מר"ח עד ת"ב (ולבני ספרד בשבוע שחל בו ת"ב) אין להשתמש במגבות מכובסים. [שו"ע (סי' תקנ"ט סעי' א)]. ומ"מ לכבוד שבת מציעין לבנים כמו בשאר שבתות. [רמ"א (שם) ומ"ב (סי' ק"א)].

הפנת הכנפים ע"מ לחתיר לבישתם

אסור ללבוש בגדים מכובסים כמבואר לעיל, אלא שמחמת שברך קל יש צורך בהחלפת בגדים בימים אלו מחמת החום וכדו', ניתן ללבושם זמן מה לפני כגלת זמן האיסור ע"מ להתירם בלבישה. [נע"י ברמ"א (יו"ד סי' שפ"ט סעי' א) ובש"ד (סי' ק"ד) לענין אבילות. וכן הוא בבח"ח (שם אות קצ"א)]. וילבשם בכדי שתקלט בהם זיעה. [נאר לציין (פכ"י הגה א)]. או בכדי שיהיה מורגש שהוא קצת משומש (והוא כחצי שעה, והכל לפי הענין). [הגר"ש"א זצ"ל (קעי"מ הגה ח)].

כמה בגדים ביחד

כשלוש בגדים ע"מ להתירם בשימוש מועיל אף ללבוש כמה בגדים ביחד. [הגר"ח"ק שליט"א (קעי"מ עמ' לו הגה ט) אם מתקמטים קצת. וכן פסק באור לציין (פכ"י הגה א) כי אדם שיביאו לו בגד שלבש אחר, אפי' באופן זה, מאוס בעיניו ללבושו]. להשתמש רק בחלק מהבגד אין צריך להשתמש בכל הבגד, אלא די במקצתו. [הגר"ש"א זצ"ל (אבני ישפה ח"ג סי' נח ענף א)].

כיבוס

שבוע שחל בו ת"ב, אסור לכבס, אפי' דעתו ללבוש הבגד לאחר ת"ב. [שו"ע (סי' תקנ"ט סעי' א)]. ואין איסור כיבוס משום מלאכה, אלא כדי למעט בשמחה, להראות אבילות ושלא יסח דעתו ממנה. [מ"ב (סי' כא וסי' קכ"ב)]. ומנהג בני אשכנז להחמיר מר"ח. [רמ"א (שם)].

ניקוי יבש

אף ניקוי יבש בכלל איסור כיבוס. [אג"מ (אור"ח ח"ג סי' עט) ואור לציין (פכ"י תה א)]. נתינת בגד במכונת כביסה בער"ח כשיגמור לכבס בלילה יש אומרים שאין לכבס במכונת כביסה בערב ר"ח כשיגמור לכבס בלילה, אבל אם יגמור בבין השמשות שרי. [בעל השבט הלוי (מבית לוי ביהמ"צ עמ' ד' אות א)]. ויש מתירים בכל אופן. וכן עיקר. [הגר"ש"א זצ"ל והגר"ח"ק שליט"א (תורת המועדים אות ט)].

אין לו אלא מלבוש אחד

אפילו אין לו אלא מלבוש אחד, אסור לו לכבס בשבוע שחל בו ת"ב. [שו"ע (סי' תקנ"ט סעי' א)]. אבל מר"ח עד שבוע שחל בו ת"ב מותר (אף לנוהגים להחמיר מר"ח). [מ"ב (סי' ק"ט)].

נתלכלכו כל בגדיו בזיעה

נתלכלכו כל בגדיו בזיעה, הרי הוא כמי שאין לו אלא חלוק אחד, שמותר לו לכבס חלוקו עד שבוע שחל בו ת"ב. [בעל השבט הלוי (מבית לוי ביהמ"צ עמ' י' אות ב)]. אבל בגיהוץ אין להקל. [שם]. אלא אם כן יש משום כבוד הבריות. [נע"י להלן דמתירין אפילו כיבוס במקום כב"ח]. ועדיף לכבס מאשר לקנות בגד חדש לצורך זה. [שם]. וכן דעת הגר"ש"א זצ"ל (טע"י גבריאל פל"ז הגה יז) שבמקום שהתירו כיבוס (ושם איירי לענין בגדי קטנים) אין להחמיר ולקנות אחרים חדשים].

לצורך מצוה

כיבוס לצורך מצוה מותר אפי' בשבוע שחל בו ת"ב. כגון אשה הלושבת לבנים לצורך ימי טהרתה. [רמ"א (שם סעי' א) ומ"ב (סי' ק"ט)]. וק"ו שמותר לתת לכובס עכו"ם לצורך זה. [מ"ב (סי' ק"א)]. ועי' לקמן לענין שאר מקומות שהתירו לכבס במקום מצוה.

לכבוד שבת

כיבוס לכבוד שבת נהגו לאסור, אכן אם אין לו בגד לכבוד שבת רשאי לכבסו. [מ"ב (סי' ק"ב)]. ואע"פ דשם מייירי לענין כתונת י"ל שכתב כן לפי המנהג שכתו' הרמ"א שם, אבל לדידן שנוהגים כהגר"א להחליף גם שאר הבגדים שרי. וכן הביא בטע"י גבריאל (פ"ה אות ח)].

מי ששלמו ל' יום של אבילות

מי ששלמו יום ל' של אבילות בשבוע שחל ת"ב, מכבס כסותו במים, אבל לא בחומרי ניקוי. [שו"ע (סי' תקנ"ט סעי' ט) ומ"ב (סי' ק"ז)]. וכשחל קודם לזה, י"א שמותר לו לכבס אף בחומרי ניקוי (אפי' לנוהגים איסור באותם ימים). וי"א דאין להקל כי אם כשחל יום שלשים לפני ר"ח. [מ"ב (סי' ק"ז)]. ובמקום הדחק יש מקום להקל. [שע"י (אות צג)].

כיבוס מפות לצורך מעודת מצוה

קייטרינג המכין סעודות מצוה, כגון ברית מילה וכדו', כל יום בטי' הימים, אם א"א להם בלי לכבס המפות רשאים לכבס ויש לדקדק רק הנצרך ביותר למצוה, ולמעט מהרגיל כל השנה. [נש"ט הלוי (ח"י סי' פג)].

חשיפת פאה נכרית

י"א שאסור להפוך פאה נכרית דבכלל כיבוס הוא. [בעל השבט הלוי (שם עמ' ד' אות א) והגר"ש"א זצ"ל (רבבות אפרים ח"י סי' רצ"א אות ג)]. ויש מקילין. [הגר"ח"פ זצ"ל (רבבות אפרים שם) משום שאין לפאה נכרית דין בגד. ועי' בשי"ס סנהדרין (ק"ב)], ויש לחלק ואכמ"ל]. ולענין איסור גיהוץ ע"י לקמן.

צחצוח עגלים

מותר לצחצוח עגלים ואין זה בכלל איסור כיבוס. [בעל השבט הלוי (מבית לוי עמ' כ"ג הגה ז) ואור לציין (פכ"י סוף אות א)]. ויש מתירים רק להשחירם אבל לא להבריסקם. [אג"מ (ח"ג סי' ס)]. ושימוש בחומר נוזל המצוי בזמינו מסתבר שמותר אף לדעה זו. ועכ"פ לצורך שבת מותר בכל אופן. [הגר"ש"א זצ"ל (הליכוש פי"ד אות יז) ובעל השבט הלוי (שם עמ' כ"ג הגה ז)]. ולדעת האג"מ (שם) שרי אף להבריסקם]. רק לדידן שנוהגים ללבוש בגדי שבת בשבת חזון].

להבריש בגד או כובע

מותר להבריש בגד או כובע אפילו בשבוע שחל בו ת"ב. [אור לציין (פכ"י סוף אות א)].

ניקוי כתם

מותר לנקות בגד מכתם. [הגר"ש"א זצ"ל (מבקש תורה חכ"ו עמ' תל) והגר"ש"א זצ"ל (הלכות ומנהגי ביהמ"צ עמ' מ) משום שאין כב"י משום היסח הדעת מהאבילות. ודעת בעל השבט הלוי (שם עמ' ד' אות א) להקל רק כשהכתם ניכר. ודעת האור לציין (פכ"י הגה א) שאין להקל אלא במקום כבוד הבריות].

בגדים העשויים להתלכלך תדיר

בגדי עבודה העשויים להתלכלך תדיר (כגון של אינסטלטור, עובדי נקיון וכדו'), אם צריכים להם מותר לכבסם. [נע"י ברמ"א (סי' תקנ"ט סעי' ד) שהתיר לכבס בגדי הקטנים שמתלכלכים תדיר. וביאר הלבוש כי אין בכיבוס זה משום שמחה. והביאו הרמ"ב (סי' פה). ולפי"ז י"ל דח"י בכיבוס. ובדרך זה כתב בטע"י גבריאל (פ"ה אות ח)]. ועי' להלן לענין סדינים, מגבות וכדו', במקומות צבורים.

מקום כבוד הבריות

מי שנעשה מזהים מחמת הריח או שהבגד התלכלך הרבה, מותר לו להחליף הבגד או לכבסו אם אין לו בגד אחר, משום כבוד הבריות. [אור לציין (פכ"י סוף הגה א)].

הבגד עלול להיפסד

בגד שתלכלכו ואם לא יכבסו יפסד רשאי לכבסו. [הגר"ש"א זצ"ל (אשרי האיש פס"ט אות ט)].

ע"י עת"כ

אסור ליתן לאינו יהודי לכבס מר"ח ואילך (ולבני ספרד משבוע שחל בו ת"ב, כה"ח אות ס"ט), ואפי' אמר לו לכבס אחר ת"ב ג"כ נהגו לאסור (שיש בכ"ז משום היסח הדעת מהאבילות, כה"ח אות נ'), ויש מצדדים להקל כשנותן לצורך אחר ת"ב. ולמעשה לענין כלי פשתן יש לסמוך על זה. [רמ"א (שם סעי' א) ומ"ב (סי' ק"ד)]. ומ"מ קודם ר"ח מותר לתת, אע"פ שכובס אחר ר"ח, או אפי' בשבוע שחל ת"ב. [רמ"א (שם סעי' א) ומ"ב (סי' ק"ה)]. להוסיף בגדים של גדולים בשעה שמכבס בגדי קטנים כשמכבסים בגדי קטנים במכונת כביסה (עיי' להלן) אסור להוסיף בגדי גדולים. [הגר"ש"א זצ"ל (אשרי האיש פס"ט סוף ט)].

תלות הבגדים לייבוש בפרטיא

יש תלות הבגדים (המותרים בכיבוס) בציענה, א"כ מוכח שהם מאלו המותרים בכיבוס. [נע"י במ"ב (סי' פ"א), בדברי הגר"ש"א זצ"ל (קעי"מ הגה ד) ובשו"ת עמק התשובה (סי' צב)].

לשפּשפּם ברצפּה

י"א שמועיל (אף לאחר הגעת זמן האיסור) להניח הבגדים ע"ג קרקע ע"מ להתירם ללבישה. [כרם שלמה (וי"ד סי' כטט)]. ויש מחמירים. [אור לציון (פכ"ז הגה א) דלא דמי לבגד שהתלכד בויעה, שבג זה שיביאו לאדם אחר לא יאה מאוס עליו כבגד שיש בו זיעה]. ואם שכח להכין בגדים לפני הזמן, יכול לסמוך על המקלוך בתנאי שינחם על הרצפה באופן שניכר הלכלוך באופן שמרגיש צריך לכבסם. [הגרנ"ק שליט"א (חוט שני ר"ה עמי תיד)]. וכן בכל שעת הדחק ניתן לסמוך על היתר זה. [הגרשו"א זצ"ל (אשרי האיש פס"ט אות מט)]. וע"י משי"כ לענין בגדי זיעה.

להשהות הבגד עם כביסה שאינה נקה

במקום הצורך, ניתן (אף לאחר הגעת זמן האיסור) להשהות בגדים המכובסים עם הכביסה שאיננה נקיה עד שהבגדים קולטים הריח של הכביסה. [הגרשו"א זצ"ל (אבני יספת ח"ג סי' נט ענף ד)].

לישן על בגד מכובס בתשעת הימים (ע"מ להתירו בלבישה)

אם ישן על בגד מכובס (אף תוך ט' הימים), הרי זה כמו שלבשן אחר ומותר ללבשו. [הגרשו"א זצ"ל (דברי סופרים קצור הלי אבלות פל"ז אות לה) ואין בכה"ג משום הצעת סדרן מכובס, עי"ש].

לבקש מבן ספרד או מבן שילבשנו עתברו (עד שבעה שחל בו ת"ב)
מותר לבן אשכנז לבקש מקטן ספרד הנוחה היתר בזה עד שבעה שחל בו ת"ב, ללבשו עבורו בגדים מכובסים עד שבעה שחל בו ת"ב כדי להתירם בלבישה. [הגרנ"ק שליט"א (חוט שני יו"ט עמי שמה)]. וכן מותר לבקש מקטן (אפי' בשבוע שחל בו ת"ב). [וכן ראיתי עצה זו בקע"מ (סוף הגה זו)].

בגדי זיעה

למחמירים לעיל שאסור להחליף בגדי זיעה, אם צריך להחליפם זינחם על הריצפה, ואח"כ ילבשם. [ע"י במנח"י (ח"י סי' מד). וכן פסק הגרנ"ק שליט"א (קע"מ הגה ט)].

מגבות

מגבות, ע"מ להתירם בשימוש די לנגב בהן פ"א לפני זמן האיסור. [אור לציון (פכ"ז הגה א)].

הכנת הבגדים בשבת

מותר ללבוש בגדי שבת ולהחליפם אחר כמה שעות שלבשה בלילה ובבוקר כדי שיהיה מותר ללבושם בתשעת הימים. [שבט הלוי (קובץ מבית לוי ח"י"ג עמי מט אות ח)]. ועישה כן באופן שאינו ניכר שעושה לצורך חול, כגון כשקם מהשינה, ילבש חולצה מכובסת. [הגרשו"א זצ"ל (שולחן שלמה סי' רצ ס"ק א.ג והליכ"ש בין המצרים פ"יד אות כ), בצל החכמה (ח"ד סי' קלח), בן איש חי (ח"א דברים אות ו), רב פעלים ח"ד סי' טז), כה"ח (סי' תקנא אות צא) ואור לציון (ח"ג פכ"ז אות א)].

בגדים שאינן ראויים לשבת

היתר הנ"ל אינו שייך בבגדים שניכר עליהם שהם בגדי חול. [אור לציון (ח"ג פכ"ז הגה א ד"ה ומי) וארחות שבת (פכ"ב סוף הגה רפב)].

לומר בפיו שמהחליף בגדיו לצורך חול

יש לזוהר מלומר שכונותו עבור ההכנה. [הגרשו"א זצ"ל (אשרי האיש ח"ב פל"ד אות יח וח"ג פס"ט אות נב), ששי"כ (פכ"ח הגה קפ) ובצל החכמה (ח"ד סי' קלח). וע"י באר משה (ח"ו סי' קה בהשמטות) ובארחות רבינו (ח"ב עמי קל אות יח)].

אם גיהוץ א

אין להח' בגדים בימים אלו אפילו ע"מ ללבושם לאחר ת"ב. למנהג עדות המזרח יש להחמיר משבוע שחל בו ת"ב. [שו"ע (שם סע א) אור לציון (פכ"ז אות ב ועי"ש בהגה)]. ולמנהג בני אשכנז מר"ח. [רמ"א (שם) וביאר הלכה (ד"ה ואנן)].

גיהוץ בגד שכבר לבשו

יש מי שאומר שגיהוץ האסור הוא הגיהוץ של אחר כביסה שהוא בכלל ניקוי הבגד, אבל מותר לגחץ בגדים שכבר לבשם ונתקמטו. [הגרנ"ק שליט"א (חוט שני ר"ה עמי תטו)].

פאה נכרית

סירוק פאה ללא עזרת חומרים אינה בכלל גיהוץ ומותרת. [הגרשו"א זצ"ל (אשרי האיש פס"ט אות ט)].

אם לבישת בגדים מגוהצים א

אין ללבוש בבגדים מגוהצין אפילו הם ישנים שהגיהוץ עושה אותן כחדשים. [מ"ב (סי' תקנא ס"ק מד)].

השתמש בהם פ"א או מקמט אותן קצת

בגדים מגוהצין אם לבשן זמן מה לפני ט' הימים מותר ללבושן אפי' גיהוצן ניכר. [הגרשו"א זצ"ל (שלמי מועד עמי תפ) והגרנ"ק שליט"א (קע"מ הגה יד)]. וכמו"כ ניתן לקמטם קצת לפני הלבישה. [הגרנ"ק (ארחות רבינו ח"ב עמי קלד)].

לצורך שבת

בגדים מגוהצים חמירי מבגדים מכובסים ועל כן אף לצורך שבת אסור ללבושן (אם לא לבשם כלל אחר הגיהוץ), ומי"מ יכול לקמטם קצת לפני הלבישה כנ"ל. [הגרנ"ק (שם)].

אם לבישת בגדים חדשים א

בגדים חדשים (אפי' לא מברכים עליהם שהחיינו), בין לבנים בין צבועים בין של צמר בין של פשתן, אסור ללבוש בשבוע שחל בו ת"ב. [שו"ע (סי' תקנא סעי ו) ומ"ב (ס"ק מה)]. ובני אשכנז מחמירין מר"ח ואילך. [רמ"א (שם)].

בגדים שאינם חשובים (נעלים, גרבים וכדו')

אפילו בגדים חדשים שאינם חשובים (שאינן צריך לברך עליהם שהחיינו) כגון מנעלים חדשים, גרביים וכיו"ב, אסור ללבושם (מר"ח לבני אשכנז ובשבוע שחל בו ת"ב לבני ספרד). [מ"ב (סי' מה)]. [וע"י לעיל בברכת שהחיינו לענין לבישת בגדים חדשים בשבת.

בגדים חדשים בשבת חוון (שלא מברכים עליהן שהחיינו)

אף לנוהגים ללבוש בגדי שבת בשבת חוון אינן רשאים ללבוש בגדים חדשים אע"פ שלא מברכים עליהן שהחיינו. [אג"מ (או"ח ח"ג סי' פ) והגרנ"ק זצ"ל (ארחות רבנו ח"ב עמי קלד אות יז)]. ויש מפורסקי עדות המזרח המתירים שכאינו צריך לברך עליהן שהחיינו. [כה"ח (אות פט)].

בגדים חדשים שאינם חשובים בשבת חוון

כתונת וכדו' אפי' חדשים מותר ללבוש בשבת חוון (כמו לענין כיבוס דמותר לכבוד שבת). [בה"ל (שם ד"ה כללים)]. וכשיש לו כתונת מכובסת אסור ללבוש חדשה. [אג"מ (ח"ג סי' פ)].

שבת התן

מי שיש לו נשואין בשבוע שלאחר ת"ב, אסור לו ללבוש בגדים חדשים. [מ"ב (ס"ק ט)].

התן בר מצוה

ע"ת בר מצוה שעלייתו לתורה בשבת חוון, אסור לו ללבוש בגדים חדשים. [מבית לוי (דיני ימי בין המצרים)]. וילבשם לפני זמן האיסור שלא יהיו כחדשים.

לצורך שידוכין

בחור שיש לו פגישה לצורך שידוכין בט' הימים, מותר לו ללבוש בגד חדש אם יש צורך בדבר. [חזו"א (ארחות רבינו ח"ב עמי קל אות א) והגרשו"א זצ"ל (הלכות ומנהגי ביהמ"צ עמי סד הגה י"ד)].

אם לבישת בגדים שבת א

מר"ח עד ת"ב אסור ללבוש בגדי שבת. [רמ"א (סי' תקנא סעי א)]. ואיסור זה הוא באופן שהן ניכרים שהם בגדי שבת, אבל במה שמיוחדו לשבת אינו כבגדי שבת אם אינו ניכר, לכן מותר ללבוש טלית קטן מיוחד ללבוש בשבת חוון (כמו לענין כיבוס דמותר לכבוד שבת). כובע של שבת כיוון שאין ניכר שהוא של שבת. [הגרנ"ק שליט"א (חוט שני ר"ה עמי תד)].

שבת חוון

אפילו בשבת חוון אין מחליפין ללבוש בגדי שבת, כי אם הכתונת לבד. [רמ"א (סי' תקנא סעי א)]. אולם כבר התפשט המנהג ברוב המקומות ללבוש בגדי שבת ואפי' בשבת שחל בו ת"ב, ויש משנים בגד אחד. [מ"ב (סי' תקנא ס"ק ו) וכה"ח (אות יג)].

לבישת בגדי שבת מערב שבת

י"א שמותר ללבוש בגדי שבת בערב שבת מחצות היום ואילך. [הגרנ"ק זצ"ל (ארחות רבינו ח"ב עמי קלג) והגרשו"א זצ"ל (קע"מ פ"ד אות יט)]. וי"א שמותר ללבושם בשעה שרגיל ללבושם כל ער"ש אפי' סמוך לחצות היום. [בעל השבט הלוי (שם עמ ג) והגרשו"א זצ"ל (שלמי מועד פ"צ הגה י)].

בגדי שבת במוצאי שבת

י"א שבמוצאי שבת מותר להמשיך ללבוש בגדי שבת שלבש בשבת. [א"א מבוטשאטש (מי' ת' סי' תקנא) (וטעמו כי האיסור הוא התחלת הלבישה ולא במה שכבר לבוש ועומד). וכן דעת הגרשו"א זצ"ל (קע"מ פ"ד אות יט) ובעל השבט הלוי (מבית לוי עמי ו)]. וי"א שלאחר הבדלה יש למוטטם. [הגרנ"ק זצ"ל (קע"מ שם)]. ולענין מנהג החזו"א ע"י בספר קע"מ בהגהות הגרנ"ק שליט"א (אות כב)]. וכל א' ינהג כפי מנהגו. [הגרשו"א זצ"ל (פ"ד תהא 88). ולענין מנהג הגרשו"א זצ"ל, ע"י בהליכ"ש (פ"ד אות כח וכה לה) ובספר שלמי מועד (עמי תפג)].

בעלי ברית

מילה שהיא מר"ח עד ת"ב נוהגים שבעלי ברית לובשים בגדי שבת. [רמ"א (סי' תקנא סעי א) ומ"ב (ס"ק ד)], אפילו הם מכובסים. [הגרשו"א זצ"ל (הליכ"ש פ"ד הגה י)].

מזו בכלל בעל ברית

בעלי ברית הם אב ואם הבן, המוחל והסנדק. [מ"ב (סי' תקנא ס"ק ג)]. וכמו כן הסבים (אבי אבי הבן ואבי היולדת) והסבתות, האחים והאחיות של הרך הנימול, אם רגילים ללבוש בגדי שבת לצורך זה. [שער"ת (סס"ק ג) ובעל השבט הלוי (שם עמי כב הגה כה). ומשי"כ שה"ה האחים והאחיות כן דעת הגרשו"א זצ"ל (שם פ"ד הגה יד)]. אבל המכניס והמוציא התינוק (קוואטער), יש אומרים שאינו בכלל זה ויש מקילים, ומי"מ האשה המכנסת התינוק נוהגת ללבוש בגדי שבת שזה עיקר מצותה. [מ"ב (סי' תקנא ס"ק ג) ושעה"צ (אות ו)].

פריון הבן

המותרים ללבוש בגדי שבת בברית מילה (ע"י לעיל), רשאים ללבוש בגדי שבת בפדיון הבן. [כה"ח (סי' תקנא אות ז)].

פשיטת בגדי שבת לאחר הברית או הפדיון

עיין משי"כ לענין פשיטת בגדי שבת מיד במוצ"ש שהבאנו מחלוקת דבבר, ומי"מ בברית מילה אפשר להקל ואין צריך לפושטם באותו יום. [דהרי אף מהמ"ב (שם ס"ק לד) משמע להתיירא שהרי כתב להפשיטם דוקא לענין ברית מילה בתי"ב. וי"ל דלא דמי לבגדי שבת במוצ"ש דהכא הוי כיו"ט שלהם].

בר מצוה

מותר לבחור הבר מצוה, לאביו, לאמו, לסבים ולסבתות, ללבוש בגדי שבת אפי' מכובסים לכבוד הבר מצוה בט' הימים. [הגרשו"א זצ"ל (שם פ"ד אות ח, הגה יא והגה יב)]. וע"י בדברי יציב (או"ח ח"ב סי' רלח)]. וי"א שמותר רק עד שבעה שחל בו. [הגרשו"א זצ"ל (קובץ תשובות ח"ג סי' לה)]. ומי"מ בשנה שחל ת"ב בשבת ונדחתה התענית ליום ראשון, אפשר להקל גם בשבוע שחל בו ת"ב.

[הגרשו"א זצ"ל (שם) ד"ש לצרף דעת הסוברים בדכה"ג אין דין שבוע שחל בו ת"ב].

התחילה הסעודה בערב ר"ח אב ונמשכה עד הלילה

אם התחילה הסעודה בערב ר"ח אב מבעוד יום ונמשכה עד הלילה, מותר לשאר קרואים הלבושים בגדי שבת להמשיך ללבושם עד אחר גמר הסעודה. [הגרשו"א זצ"ל (שם הגה יב)].

לצורך שידוכין

בחור שיש לו פגישה לצורך שידוך בט' הימים מותר לו ללבוש בגדי שבת. [חזו"א (ארחות רבינו ח"ב עמי קל אות ב), הגרשו"א זצ"ל (הלכות ומנהגי ביהמ"צ עמי סד הגה י"ד)] והשבט הלוי (ח"ט סי' קלא אות ד)].

מסיבת שידוכין

במסיבת שידוכין הוערכת בט' הימים, מותרים החתן והכלה ללבוש בגדי שבת. [הגרשו"א זצ"ל (שם אות ו)].

אם תיקון בגדים א

אסור לעשות בגדים חדשים ומנעלים חדשים בשבוע זה. ויש להחמיר מר"ח. [שו"ע (סי' תקנא סעי ז) ומ"ב (ס"ק מה)].

עבור אחרים (כגון חיט המתפרנס ממלאכה זו)

אומן ישראל אסור לעשות בגדים לצורך אחרים בין ישראלים בין עכו"ם, בין בשכר בין בחנם. ונהגו להקל אף לצורך ישראלים. אם נתנו לו קודם ר"ח דאלו אחר ר"ח אסור ליתן לו, ואם ידוע ומפורסם שהמלאכה של אינו יהודי, מותר אף לכתחלה לעשות המלאכה אפילו אחר ר"ח. [רמ"א (סי' תקנא סעי ז) ומ"ב (ס"ק נא ונב)]. ועי"ש (ס"ק ט) שאם אין לו מה יאכל מותר בכל אופן].

על מנת למכרם לאחר ת"ב

אף באופן שהוא ידוע ומפורסם שאינו עושה לעצמו ובודאי לית ביה שמחה להאומן כגון שגושה בשביל למכור בשוק לאחר ת"ב אסור. וטעם האיסור שיחשבו שנתן לו ישראל לתקן אחר ר"ח. [ביאר הלכה (שם ד"ה של הכרז)].

ע"י עכו"ם

נהגו לתת לאומנים אינם יהודים לתקן כלים חדשים אפילו אחר ר"ח, כדי שיהיו מוכנים לאחר התענית, ומיהו טוב למעט בזה במקום שאפשר, דלא עדיף משאר משא ומתן דממעטנין. [רמ"א (סי' תקנא סעי ז). וביאר המ"ב (ס"ק נג) הדטעם שהקילו בזה יותר מכיבוס דאסרין לעיל בסוף סעי"ג לפי שעדיין אינן שלו ולא נקרא שמו עליו].

לצורך נשואין

מותר לעשות בגדים חדשים לצורך נשואין שלאחר ת"ב אם לא קיים מצות פו"ר. [מ"ב (סי' תקנא ס"ק יד)].

בגדים שנקרעו ותפירת כפתור

תפירת כפתור או קרע בבגד מותרת. ומותר לתקנם ולתפרם אפי' בשבוע שחל בו ת"ב. [הגרשו"א זצ"ל (שם אות טו), בעל השבט הלוי (שם עמי י"א אות ז), וכן הוא בבא"ח (דברים אות ז) ובאור לציון (פכ"ז סוף הגה ב)].

לקצר שרוולים וכדו'

מותר לקצר אורך הבגד ואין בזה משום תיקון בגד. [דדמי להא לדלעיל דשרי לתפור קרע. וע"י עוד באג"מ שבסמוך. וש"יר שכן פסק הגרנ"ק שליט"א (חוט שני ר"ה עמי תטו)].

פאה נכרית

מותר לתקן פאה נכרית בימים אלו, אא"כ הוא תיקון חשוב, ואם יש צורך אף בזה מותר. [ע"י בנטעי גבריאל (פל"ז אות ט) דהוי בכלל קישוטי אשה שהתירו אפי' לאבלה תוך ל' כמבואר בשו"ע (וי"ד סי' שפא סעי ו)].

אם תפירה א

מר"ח אב יש נוהגות שלא לסדר חוטי שתי מצמר או משארי דברים, בין לו ובין לאחרים ובין בשכר ובין בחנם. [שו"ע (סי' תקנא סעי ח) ומ"ב (ס"ק נד)]. וטוויית החוטין לתפור בהן בגדים מותר שאינו בכלל זה. וכן מותר לעשות אריג מעצים דלאו בכלל בגד הוא. [מ"ב (ס"ק נד)].

התחלת התפירה היתה לפני ר"ח

יש מי שאומר שיש מקום להקל לתפור בגדים, אם התחלת התפירה היתה לפני ר"ח אב, ושיש להקל בזה בעיקר לבעלי מלאכה שמלאכתם בכך וצריכים לזה. [אור לציון (פכ"ז הגה ב)].

בשעת הצורך

בשעת הצורך יש להקל במחנות קיץ ובקייטנות לערות לעשות עבודות רקמה וכדו', בטי הימים. [הגרש"א זצ"ל (פי"ד אות ג) ועייש"ה בהגה ז7]. ועיין בסמוך.

ללמוד מלאכת התפירה

מותר ללמד מלאכת התפירה בימים אלה, ובלבד שלא יעשו על ידי זה בגד חדש. [אור לציון (פכ"ו הגה ז). ועי' בבצל החכמה (ח"ד סי' נד) שכבש שבנות הלומדות תפירה מותרות לתפור תחכות בד שאין בדעתן להשלימן לבגד וגם אינו ראוי להיות בגד, וכן בסריגה, רקמה וכדומה מותר בכה"ג, ע"כ].

רחיצה

יש נוהגים שלא להתרחץ מרי"ח, ויש שאין נמנעין אלא בשבוע שחל בו ת"ב. [שו"ע (סי' תקנ"א סעי' טז)]. ומנהג בני אשכנז להחמיר מ"ח. [רמ"א (שם)]. ומנהג בני ספרד בארץ ישראל להמנע רק בשבוע שחל בו ת"ב. [אור לציון (פכ"ו אות ה)].

אל ר"ח בערב שבת

אם חל ר"ח בער"ש אזי מותר לרחוץ אף כל גופו בחמין כל מי שרוחץ תמיד בער"ש לכבוד שבת. [מ"ב (סי' פ"ט)]. ואף עם סבון מותר להתרחץ. [הגרש"א זצ"ל (פי"ד אות ט)].

רחיצה בצונן

אין רוחצים אפי' במים צוננים (לכל מנהג כדאית ליה). [רמ"א (שם) וכן איש חי (דברים אות טז)].

סאונה

סאונה רטובה דינה כרחיצה, אבל סאונה יבשה מותרת. [הגרש"א זצ"ל (אשרי האישי פסיט אות מה)].

פניו ידי ורגליו

פניו ידיו ורגליו מותר לרחוץ בצונן. [מ"ב (סי' קצ"ד וסי' קצ"ו)]. ואף בזמן הזה שלא הולכים יחפים מותר לרחוץ הרגלים. [שבט הלוי (ח"ו סי' עז אות ג). ועי' בארחות רבנו ח"יב עמ' קלד ג] בשם הגרי"ק זצ"ל. [ומותר אף ע"י סבון אם עושה להעביר זוהמא או ריח רע. [הגרש"א זצ"ל (שם פי"ד הגה כד)].

שיעור פניו ידיו ורגליו

הפנים : כוללים כל הראש. [דה"ח (סי' קל אות ז) וכה"ח (אות קצט) אפי' בדעת המ"ב. ויעוי' במה"ד הראשונה של ספר קע"מ בשם הגר"ק שליט"א שפניו זה מהמצנע עד הסנטר, אולם אחרי שהראוהו דברי הדה"ח הנ"ל, הורה הגר"ק שליט"א להשמיט את דבריו ולהעתיק את דברי הדה"ח וכן אמר הגר"ק שיש להעתיק דברי הדה"ח].

הידיים : י"א שהיינו כל היד והזרוע עד חיבורם לגוף. [א"א מבוטשאטש (על סעי' טז)]. וי"א שהוא עד המרפק. [הגר"ק שליט"א (קע"מ פי"ג הגה ד)]. וי"א שהוא עד סוף פיסת היד. [הגר"ק שליט"א (שם)]. ולמעשה יש להקל בכל השטח שעליו עלול להיות לכלוך. [הגרש"א זצ"ל (שם הגה לד)].

הרגלים : היינו מכף הרגל עד הברך. [הגר"ק שליט"א (שם)]. ועי' בשיש"כ פמ"ב הגה ב[[. **גדר מים צוננים**

במקום שמותר לרחוץ במים צוננים, אין צריכים המים להיות צוננים גמורים, אלא אפי' אם מעורב בהם קצת מים חמים להפיץ צינתם מותר, ובלבד שלא יהיו המים חמים עד שנהנין מחום המים. [הגרש"א זצ"ל (אשרי האישי פסיט אות ג)]. ועי' בשי"ד (סי' קפ"ח סי' קצ"ד) בשם הריטב"א ובאור לציון (ח"ב פ"ה אות ג בהגה)].

מצטער מחמת מניעת הרחיצה

מי שמניעת הרחיצה גורמת לו צער, אין לו להקל משום כך להתרחץ. ואם מצטער ביותר וסבלו רב, מותר לו כפי ההכרח ללא סבון. [הגרש"א זצ"ל (שם פי"ד אות יח והגה כז)].

מצטער מחמת הזיעה

במקומות החמים מאוד כמו באר"י, יש מתירים במקום הצורך לרחוץ כל הגוף בצונן, להעביר הזיעה. [חזו"א (מבית לוי עמ' זי הגה ג) ושבט הלוי (ח"ו סי' עז אות ג), וכתב שם להתייר רק אבר אבר. ובאג"מ (אה"ע ח"ד סי' פד אות ד) משמע שאף כל הגוף יחד שרי. וכן הוא בתשובות והנהגות (ח"ב ססי' רס). ובאור

לציון (פכ"ו אות ה) כתב להקל רק אם מצטער הרבה באופן שאינו יכול לסבול את ריח הזיעה. וכעין זה כתב הגר"ק שליט"א (חוט שני ויו"ט עמ' שמ). ועי' בספר נחלת אלהו הגר"ק שליט"א בשם החזו"א. ובמקום שא"א לנקות הזיעה ללא סבון וכדו', אפשר להתרחץ עם סבון לפי הצורך. [שבט הלוי (ח"ח סי' קכו אות א)]. ומי"מ הדבר מסור ללב יראי ה' מתי להקל בכל זה. [שבט הלוי (שם)].

להסיר לכלוך

אם התלכלך, רשאי לרחוץ אותו המקום על מנת להעביר הלכלוך. [דהרי אפי' בת"ב מותר לו בזה כמבואר בשו"ע (סי' תקנ"ד סעי' ט)]. ואם גופו מלוכלך בכמה מקומות והוא טורח לרחוץ מקומות המטונפים כל אחד בפני"ע מותר להכנס במים לרחוץ כל גופו בפעם אחת בכדי להסיר הלכלוך שעליו. [מ"ב (סי' תרי"ג סי' ק)].

קטנים

מנהג זה תקף אף לקטנים הרוחצים לתענוג, אבל לצורך רפואה או שמלוכלכים מותרים. [מ"ב (סי' צג) ותודך לענ"ר (פכ"ו הגה ד)]. וילדים קטנים בני ג' – ד' שנים מותרים ברחיצה בכל אופן. [תודך לענ"ר (שם)]. וי"א שאם תמיד רגליו להתרחץ כל יום יש להקל עד בר מצוה. [נהר"ק שליט"א בשם הגרש"א זצ"ל (קע"מ בהגה)]. וע"כ"פ במקומות החמים אפשר להקל להם אפי' הגיעו לחינוך. [הגר"ק שליט"א (קע"מ)]. ולבני עדות המזרח אין לאסור רחיצה לקטנים פחותים מגיל בר מצוה (אף אם הגיעו לחינוך), אף בשבוע שחל בו ת"ב. [אור לציון (שם הגה ח)].

לצורך רפואה (מקלחת לפני לידה וכדו')

מותר להתרחץ לצורך רפואה, אפילו בחמין ופאילו בשבוע שחל בו ת"ב. [מ"ב (סי' תקנ"א סי' קפ"ח)]. ולכן ומעברת שריע קרוב לעת לידתה שטוב לה לרחוץ בחמין, בכל אלו שרי, דהוי לרפואה ולא לתענוג. וכן יולדת או מי שהוא אדם חלוש ואמר לו הרופא שצריך לרחוץ בכל יום בחמין שרי, מלבד בת"ב עצמו שצריך לזהר מזה. [שעה"צ (אות צד)].

לצורך טיפול בפצעים

אם יש לו חטטים בראשו מותר לו לרחוץ או לסוך ראשו. [מ"ב (תקנ"א סי' צג) ושו"ע (סי' תרי"ד סעי' א)]. וכן אם צריך לרחוץ פניו או רגליו עם סבון על מנת למנוע פצעים בפנים או ברגלים וכדו' מותר לו לרוחצם. [אור לציון (פכ"ו אות ה) והגר"ק שליט"א (חוט שני ויו"ט עמ' שפ)].

לצורך מצוה (טבילת מצוה וכו')

רחיצה לצורך מצוה מותרת, ולכן בהתנהגות טובלת בחמים בימים אלו (פרט לת"ב). [רמ"א (סי' תקנ"א סעי' טז). ועי' ביאור הלכה (ד"ה ולצורך)]. ואפי' אם טובלת ליל י' באב, יש אומרים שמותר לה לרחוץ בערב ת"ב כדרכה בחמין אם א"א לה לרחוץ ליל י'. [רמ"א (שם) וכתב המ"ב (סי' קצ"ב) שאף בחמין שריא]. ויש אומרים שתרחוץ בערב ת"ב אפילו אפשר לה לרחוץ בליל מוצאי ת"ב. [ביאור הלכה (ד"ה אם א"א)]. והמנהג לחוף רק בליל מוצאי ת"ב. [שיעורי שבט הלוי (סי' קצ"ט על סעי' ד אות ב)]. וכמו כן אשה הלושבת לבנים יכולה לרחוץ מעט אפילו בחמים כדרכה בשאר ימות השנה, והואיל ואינה עושה לה תענוג רק לצורך מצוה. [רמ"א (סי' תקנ"א סעי' טז) וכתב המ"ב (סי' קצ"ב) שאף בחמין שריא. וכמו כן מותר להתרחץ לצורך מצוה עונה אם נדמה ריח או אם גופם מלוכלך מחזיעה, הגר"ק שליט"א (חוט שני ויו"ט עמ' שמו אות ה)].

טבילה לפני התפלה, ערב שבת וטבילת עזרא

הנוהג לטבול בכל ער"ש מותר לו לטבול בצוננים גם בשבת שחל בימים אלו, ומי שמבטלה לפעמים מפני טרדת עסקיו או מפני הצננה אסור. [מ"ב (סי' תקנ"א סי' צה ושעה"צ אות צח) ועירוש"ש (אות לה)]. וכמו כן המפקיד על טבילת עזרא רשאי לטבול בטי הימים במים צוננים. [כה"ח (אות קצ) והגרש"א זצ"ל (אשרי האישי פסיט אות מד). ושור"ר שהחזו"א (נהגות הגר"ח"ק שליט"א קע"מ פי"ג אות ד) התייר אף למי שאינו מקפיד]. ואם קשה לו לטבול בצוננים יש מקילים לטבול אף בחמים. [כה"ח (שם)]. והמקפיד לטבול כל יום, י"א שאינו רשאי לטבול בטי הימים. [הגרש"א זצ"ל (שם)]. ויש מקילים אף בזה. [הגרש"א זצ"ל (הליכ"ש פי"ב הגה ז7) ושבט הלוי (ח"ו סי' עז אות ג). ועי' לעיל בשם המ"ב]. והמיקל כסבא אחרונה, יש לו על מי לסמוך.

שחיה מטעמי בריאות

אין להתיר לעשות שחיה בימים אלו אף כשעושה כן רק מטעמי בריאות. [הגרש"א זצ"ל (שם פי"ד הגה ז6)]. ואם הוא לצורך רפואה שרי. [כמבואר לעיל בשם המ"ב לענין רחיצה לצורך רפואה].

לצורך פגישת שידוכין

מותר במקום צורך להתרחץ במים צוננים לצורך פגישת שידוכין. [הגרש"א זצ"ל (פסיט אות ג)].

הל ערב שבת חזון בערב ת"ב

חפירת הראש, ופניו ידיו ורגליו מותרים (למי שרגיל בכך בכל שבת) אפילו חל ערב שבת של חזון בערב ת"ב ומי"מ בזה יזהר לכתחלה שיהיה קודם חצות, ובדיעבד גם אחר חצות מותר. [ביאור הלכה (סי' תקנ"א על סעי' טז ד"ה בחפ"מ)].

רחיצה בממכת רטובה טופח ע"מ להטפיה

מותר להעביר מטלית לחה אפילו טופח ע"מ להטפיה על גופו ומי"מ אם היא רטובה כ"כ שעני"ן מים זרוזלים על הגוף אפשר שזה נקרא דרך רחיצה. [הגר"ק שליט"א (קע"מ)]. וכן נקט הגרש"א זצ"ל (שם פי"ד הגה כד) (אלא דאפשר שהתייר כשיש לו צער)].

לצורך שבת

בערב שבת של חזון היינו אפילו היה רגיל לרחוץ בכל ער"ש בחמין כל גופו אסור לרחוץ כל גופו אפילו בצונן. [רמ"א (סי' תקנ"א סעי' טז) ומ"ב (סי' קצ"ג)]. ויש להקל בחפית הראש בחמין למי שרגיל בכך כל שבת. וה"ה דשרי פניו ידיו ורגליו בחמין למי שרגיל בכך כל שבת. [רמ"א (סי' תקנ"א סעי' טז) ומ"ב (סי' קצ"ג)]. אבל רק במים בלבד ללא סבון או שמפו. [מ"ב (סי' קצ"ג)]. ומי שמועז הרבה ואינו יכול להעביר הזיעה ללא סבון מותר לו אף להשתמש בסבון ושמפו. [שבט הלוי (ח"ח סי' קכז)].

אכילת בשר

יש נוהגים שלא לאכול בשר בשבוע שחל בו ת"ב, ויש שמוסיפין מרי"ח ועד התענית, ויש שמוסיפין מי"ז בתמוז. [שו"ע (סי' תקנ"א סעי' ט) ומ"ב (סי' ק"ג)]. ומנהג בני אשכנז הוא מרי"ח, והוא בכלל. [מ"ב (סי' נח)]. אולם מנהג בני ספרד לאכול בשר ברי"ח. [כה"ח (אות קכה)]. ויש שנהגו לסלול בעצמם שלא לאכול בשר ברי"ח אב, וכן היה מנהג האר"י ז"ל. [אור לציון (פכ"ו הגה ג)]. ומנהג בני תימן לאכול בשר בימים אלו, ואינם נמנעים מאכילת בשר אלא בסעודה המפסקת, שאז אסור מדינא לאכול בשר. [אור לציון (ח"ג פכ"ו אות ג)].

בשר עוף ובשר מלוח

אסור לאכול בשר עוף ובשר מלוח. [שו"ע (סי' תקנ"א סעי' ז)].

תבשיל של בשר

יש אומרים שהנוהגים שלא לאכול בשר בימים הנוכרים, מותרים בתבשיל שנתבשל בו בשר. [שו"ע (סי' תקנ"א סעי' ז)]. ומי"מ נוהגים לאסור אף תבשיל של בשר. [מ"ב (סי' ק"ג)].

בשר שנתבשל בקדרה בשרית בת יומא

יש ששים בתבשיל נגד טעם הבשר

אם נפל בשר לתבשיל ויש סי' כנגדו מותר התבשיל באכילה. [מ"ב (סי' ק"ג)]. ואף כשאין שם ששים כל שישאל טועם ואין בו טעם בשר, מותר. [שעה"צ (אות טח)].

שומן בשר

שומן של בשר דינו כבשר עצמו. [מ"ב (סי' ק"ג)].

תבשיל שיש בו שומן בשר

אסור לאכול תבשיל שיש בו שומן בשר. [מ"ב (סי' ק"ג)].

תבשיל שיש בו אבקת מרק בשרי

אבקת מרק שמעורב בו קצת שומן עוף (כמו שמצוי באבקת מרק בשרי בזמננו), ששמו בתבשיל, אם לא מרגישים בו טעם עוף, אלא טעם משופר, בדיעבד אין לאוסרו באכילה, אבל לכתחלה אין להשתמש בו בימים אלו. [עני' לקמן בדין מאכל שמעורב בו יין. ומצד אי"ל דניד' קיל מתבשיל שמעורב בו יין, שהרי אכילת בשר עוף קל יותר משתיית יין. אולם דברי התשו"ה המיקל שם לא שייכים בזה, עיי"ש].

בשבת

בשבת מותר לאכול בשר. ולא נכון להחמיר שלא לאכול בשר בשבת, כדי שלא יראה כנוהג אבלות בשבת. [אור לציון (פכ"ו הגה ג)].

מעיימת התבשילין של שבת בערב שבת

הנוהג לטעום את התבשיל בכל ערב שבת, רשאי לטעום מתבשילי הבשר גם בערב שבת ח"ו. [אור לציון (פכ"ו אות ד)].

להאכיל הקטנים בשר בערב שבת

בימות הקיץ שקשה לקטנים להמתין מלאכול עד אחר תפלת ערבית ולכן מאכילים אותם כשעה או שתיים קודם קבלת שבת, וכולים להאכילם בשר. [אג"מ (או"ח ח"ד סי' כא אות ד). ועי' בא"ר (סי' תקנ"א אות כד) שמיקל מחצות. והביאו כה"ח (אות קנה)].

המקבל שבת מבעוד יום

המקבל שבת מבעוד יום רשאי לאכול בשר ולשתות יין בסעודה. [משמעות הפוסקים שהתייר לאכול בשר ולשתות יין ולא חילקו בדבר].

בסעודה שלישית

בסעודה שלישית מותר לאכול בשר אף למי שאינו רגיל בכך. [אג"מ (או"ח ח"ד סי' קיד אות א)].

מוציאי שבת

במוצי"ש אם לא התפלל מעריב, עדיין רשאי לאכול בשר. [מ"ב (סי' טז)]. ועי' בסמוך לענין מלוח מלכה.

אכילת בשר שנשארו מסעודת שבת חזון

יש אומרים שבשר מבושל שנשתייר מזמן היתר אכילתו (כגון משבת חזון), מותר לאכול והואיל ואשתירי אשתירי. [קול אליהו (סי' מה)]. ויש אומרים שיש לאסור בזה לנהוגים אסור מרי"ח, אבל לנהוגים איסור רק בשבוע שחל בו מותר. [כן יוצא מהנחפה בכסף (או"ח סי' ג ד"ה כלל העולה בדיניו). וכ"כ בקול אליהו (חוט שני ויו"ט עמ' שז)]. ויש אוסרים שדחה (שם)

אות יב), ברכ"י (סי' תקנ"א אות ו) הובא בשע"י (שם אות יא) ועירוש"ש (שם אות כד)]. וכן המנהג. ומכל מקום אין לתמוך ביד המקללים. [ברכ"י (שם)].

אכילת בשר במלוח מלכה

יש אומרים שהרגיל לאכול בשר במלוח מלכה, רשאי לאכול בשר גם במוצי"ש זו. [אור לציון (ח"ג פכ"ו הגה ז)]. ויש אוסרים. [אג"מ (או"ח ח"ד סי' כא אות ד). וכן מטו משמיה דחזו"א (קע"מ פי"ה הגה ב)]. ויש מתירים (אף למי שאינו רגיל בכך) לאכול במלוח מלכה משויורי בשר של שבת. [כה"ח (אות קמד)]. ולמעשה יש להימנע. [נהרי אין בזה חובה. ואפי' בשבת בשר אינו אלא מצוה כמבואר

בשי"ד ואי"כ עדיף להמנע לצאת לכר"ע.

קציית בשר מרי"ח עד ת"ב

מותר לקנות בשר בתשעת הימים להניח לאחר ת"ב. [אג"מ (ח"ד סי' קיב אות א)].

יש נוהגים שלא לשתות יין בשבוע שחל בו ת"ב (ובמצי"ש אם הוא לא התפלל עדיין מותר ביינן). ויש שמוסיפין מ"ח עד התענית, ויש שמוסיפין מ"ז בתמוז. [שו"ע (סי' תקנא סעי' ט) ומ"ב (סי' נח)]. ולמעשה המנהג אצל בני אשכנז הוא מ"ח והוא בכלל. [מ"ב (סי' נח)]. ואצל בני עדות המזרח יש נוהגים להקל. ויש שנהגו להחמיר בזה. וכל אחד יעשה כמנהגו. [ע"י בפרי האדמה (ח"ד דף ח' ע"ד), במעד לכל חי (סי' יא אות ט), בכח"ח (אות קכ) ובאר לציון (פכ"ו אות ח)].

מ"ח ענבים

מ"ח ענבים הוא בכלל יין לענין זה. [ע"י שו"ע (סעי' ז), הגרשו"א זצ"ל (הגה יג ד"ה דע) ואור לציון (פכ"ו אות ח)].

שאר משקלים הריפים (ערק, בירה וכו') - כיון שיש אומרים שדינו כיון לענין ברכת הנהנין. יש אומרים שמנהג זה אינו אלא ביין, ולא בשאר משקאות חריפים כגון ערק ובירה. [ע"י בשע"ת (אות ט) ובערוה"ש (אות כ)].

קוניאק

קוניאק הבא מיין (שמוצרו ע"י אידוי היין והפיכת האדים לקוניאק), יש מי שאומר שראוי לעונה או תבשיל שמעורב בו יין.

עוגות או תבשילים שנותנים בהם יין לשבח הטעם, יש אומרים שאין לאוכלם בתשעת הימים. [ע"י באר היטב (סי' כט) ובשע"ת (סי' יט)]. וכן פסקו השבט הלוי (ח"ט רס"ב קלב) והגר"ק שליט"א (קע"מ פ"ה הגה ה). אולם המ"ב לא הביא דברי הבאה"ט. ומ"מ לקטן שלא הגיע לגיל חינוך להתאבל על ירושלים, בעוגה שיש בו רק טעם בעלמא אפשר להקל, ואם יש יין ממש בתבשיל נכון להחמיר. [שבט הלוי (ס)]. ויש מי שמיקל בתבשיל שיש בו יין אפילו לגדולים. [תשובות והנהגות (ח"ב סי' רטג)]. ואין להקל, אלא שבדיעבד אם היין אינו נרגש בפני"ע, אלא הוא רק משפר טעם המאכל שרץ. [הגרשו"א זצ"ל (אשרי האיש פסי"ט)].

כוס של הבדלה

דעת השו"ע (סי' תקנא סעי' ז) שמוותר לשתות יין הבדלה וברכת המזון בימים אלו. וכן מנהג בני ספרד. [אור לציון (ח"ג פכ"ו אות ח)]. אולם מנהג בני אשכנז להחמיר שלא לשתות יין בהמ"ב (על יום חול) ולא בהבדלה אלא לנשים לקטן שהגיע לחינוך ברכה ואינו יודע להתאבל על ירושלים (כבן תשע שנים). [מ"ב (סי' סט ו) והגרשו"א זצ"ל (ישא יוסף ח"ג ע"מ קע)]. ואם לא מצוי קטן הן היתה הגדול כוס הבדלה. ויש שנהגו שאף כשיש תינוק מצוי שהגדול שותה כוס הבדלה. [כך הגדול בשמה הגרשו"א זצ"ל (הלכ"ש פי"ד אות כ) וישא יוסף ח"ג ע"מ קע]. כי אין הגדול שקטן הראוי לזה בבור. וכן היה הנהגת החזו"א (ד"נים והנהגות להחזו"א פי"ט אות ח)].

על המר מדינה

יש אומרים שבמקום שיש חמר מדינה עדיף להבדיל עליו מאשר על יין. [ערוה"ש (אות כ)]. ויש סוברים שכל אופן מבדיל על היין, וכן עיקר. [כן מבואר בפוסקים לדלעיל לענין כוס של הבדלה. וכן מורה סתמת שאר הפוסקים. וי"ב בשלמת חיים (סי' רכד)].

שיעור שתית היין בהבדלה

המבדיל על היין (ע"י הפרטים לעיל) ישתה רביעית שלמה (ולא מלא לוגמיו בלבד). [הגר"ק זצ"ל (ארחות רבינו ח"ב ע"מ קלה)]. ואם קטן שותה היין ישתה עכ"פ רוב הכוס דהיינו רוב רביעית. [מ"ב (סי' ע' ו) רע"א סי' סז]. ואם לא שתה כשיעור בדיעבד יצאו ידי חובה, ומ"מ יחזור לשתות כשיעור. [ע"י בגר"י (סי' קצ אות ז) ובש"י (פי"א אות ל)].

לזמן על כוס יין

שלשה שבמזמנים אחר הסעודה לא יברכו על הכוס, אבל עשרה מברכים על הכוס. [רמ"א (סי' תקנא סעי' ז) ומ"ב (סי' ע"א) ואור לציון (פכ"ו אות ח)].

כירך על בשר או יין בתשעת הימים

אם בירך על חתיכת בשר או על כוס יין ואח"כ נזכר מאיסור בשר ויין בימים אלה, יטעם משהו שלא תהיה ברכתו לבטלה, שאין במשהו לא משום שמחה, ולא משום בטול המנהג. [ע"י בשבט הלוי (ח"ט קלא אות א) וח"י (סי' פ"א אות ט)].

המותרים לאכול בשר ויין

חולה קצת

חולה קצת מותר באכילת בשר. [רמ"א (סי' תקנא סעי' ט) ומ"ב (סי' ס)]. ויעו"י בשבות יעקב שפסק שאשה בימי נדחתה שאינה יכולה לאכול מאכלי חלב מחמת מיהוש בגונה מותרת לאכול בשר, ודעתה נדה בעת זוב דמה היא חולה. והביאו השע"ת (אות כח). והרע"א (על סעי' ט) הביא דבריו בקצור להחיר בימי נדחתה לאכול בשר, וכתב לפי הענין].

אדם הלש

אדם חלש שצריך לאכול בשר כדי להתחזק, וישא לאכול בשר. אלא שאם די לו באכילת בשר עוף, יאכל בשר עוף. [אור לציון (פכ"ו אות ו)]. ואם יש לו חוסר דם, וצריך דוקא בשר בהמה, יאכל בשר בהמה. [וש"ס].

מעוברות

מעוברות, יכולות לאכול בשר אם חלשות הן וצריכות לכך. [אור לציון (פכ"ו אות ו)].

יולדות

יולדות מותרות לאכול בשר. ומה שנהגו קצת יולדות מ"ז באב ואילך למנוע מבשר ויין היינו שלא במקום חולי. [מ"ב (סי' סא)].

מניקות

מניקת שחלבה רע לתינוק כשאינה אוכלת בשר יש להקל אף בבשר בהמה. [מ"ב (סי' סא)].

וכן אם היא חלשה וצריכה לאכול בשר מותר לה. [אור לציון (פכ"ו אות ו)].

אינו יכול לאכול מאכלי חלב

מי שאי אפשר לו לאכול מאכלי חלב, מותר לו לאכול בשר עוף או בשר מלוח שעברו ג' ימים משחיטתו, וכ"כ תבשיל של בשר. [מ"ב (סי' סד) ושע"ת (אות סט)].

קטנים

קטנים בריאים אסורים בבשר ויין. [מ"ב (סי' תקנא סעי' ט)]. י"א מ"ח (לבני אשכנז). [בעל הש"ש כחניוך הבנים למצוות (אות ל)]. וי"א משבוע שחל בו ת"ב (אף לבני אשכנז) וכן עיקר. [הנדה לע"ר (פכ"ו אות ב)]. וע"י לגיל לענין כ"בסו]. והד"ן כן אפילו בקטנים שלא הגיעו לגיל חינוך להתאבל על ירושלים. [מ"ב (וש"ס)], אלא שעל כל פנים הגיעו לגיל חינוך באופן כללי. [הנדה לע"ר (פכ"ו הגה ח)]. בעל השבט הלוי (קע"מ פ"ה ע"מ ע"ג) וכתבו שם שהוא בגיל ג' שנים. והכל לפי הענין. ודעת הגרשו"א זצ"ל (הלכ"ש פי"ד הגה 28) להחמיר אפילו לקטנים ביהודה (בני ג' וד' שנים) כל שאין צורך מיוחד להאכילם בשר דוקא. ויש אומרים שבזמננו אפשר להקל עד גיל תשע בבשר עוף או תבשיל של בשר. [הגרשו"א זצ"ל (אשרי האיש פסי"ט אות ח)] דלא החמירו על קטן שלא הגיע לכלל אבדות].

בשר ויין בפעודת מצוה

ברית מילה

אכילת בשר ושתית יין מ"ח

בפעודת מצוה, כגון מילה, אוכלים בשר ושותין יין כל השייכים לסעודה, אבל יש לצמצם, שלא להוסיף אלו שלא באים מחמת קורבה או אהבת רעים רק לאכול ולשתות. [רמ"א (סי' סעי' ז) ומ"ב (סי' ע)]. ובפעודה זו יש להתיר אפילו כוס של בהמ"ז. [מ"ב (סי' ע)].

בשבוע שחל בו תשעה באב

ובשבע שחל ת"ב בתוכה, אין לאכול בשר ולשתות יין רק מנין מצומצם. [רמ"א (סי' תקנא סעי' ז)]. והינו מלבד הקרובים הפסולים לעדות ומלבד הבעלי מצוה מותר להוסיף עשרה משום ריעות והשאר אוכלים מאכלי חלב. [מ"ב (סי' ע)].

ניתן להאזין לשיעורי הלכה מבמעמ"ם שמעתא עמיקתא שליט"א בקול הלשון - טל. * 6761 * יש להקיש 3-3-1 שלוחה 65

ברית מילה בערב ת"ב

אפי' חל המילה בערב ת"ב שרי, ובלבד שלא יהיה בסעודה שמפסיק בה. [רמ"א (סי' תקנא סעי' ז)]. ובתנאי שיעשנה קודם חצות. [מ"ב (סי' ע)]. ואם נמשך הסעודה לאחר חצות י"א דשרי, רק שלא יהיה יותר משעה י', ולמעשה יש להקל רק לבעלי שימחה בעצמם. [שע"ת (אות פט)].

בשבוע שחל ת"ב בשבת

אם חל ת"ב בשבת ונדחה מותר לכו"ע לזמן כל הקרואים שירצה אפילו בברית מילה החל בשבוע שלפני ת"ב. [ע"י מ"א (סי' כח), פמ"ג (סעי' כח), והמחז"ש (סעי' כח), וע"כ זהו כוונת המ"ב (סי' ע)].

ברית מילה שאינו בזמנו

סעודת מילה שלא בזמנה, דינה כמילה בזמנה הנ"ל. [שע"ת (שם סי' ע)].

הכין הסעודה והתברר שהקטן ראוי למולו - מי שהכין סעודה גדולה לכבוד המילה, וכבר באו הקרואים, ובשעת המילה נתברר שאי אפשר למול את הבר, כגון מחמת צהבת וכדו', יש מי שאומר שאעפ"כ אפשר שרשאים הקרואים לאכול סעודה זו כולל מאכלי הבשר. דאמרו ח"ל בברכות (ו), חשב אדם לעשות מצוה, ונאנס ולא עשה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשה. [אור לציון (פכ"ו הגה ה)]. וע"י בספר עלינו לשבח (ע"מ קכח)].

שאריות מפעודת מצוה

שלחו לביתו שאריות בשר מסעודת מצוה, אסור לו לאוכלם בימים אלו. [מ"ב (סי' ע"ג)].

פדיון הבן

אכילת בשר ושתית יין

סעודת פדיון הבן נחשבת לסעודת מצוה, אוכלים בשר ושותין יין כל השייכים לסעודה, אבל יש לצמצם, שלא להוסיף אלו שלא באים מחמת קורבה או אהבת רעים רק לאכול ולשתות. [רמ"א (סעי' ז) ומ"ב (סי' ע)]. ובסעודה זו יש להתיר אפי' כוס של בהמ"ז. [מ"ב (סי' ע)].

קרובי הכהן בפדיון הבן

אפשר שבפדיון הבן אף קרובי הכהן בכלל קרובי בעל המצוה לענין זה, ולא רק קרובי אבי הבן. [אור לציון (פכ"ו הגה ד)].

פיום מסכת

בסעודת סיום מסכת מותר לאכול בשר ויין, ואף הקרואים רשאים לאכול, והיינו כל מי שהיה הולך בזמן אחר לסעודה זו הן מחמת קורבה או מחמת רעות או שהוא אוהבו, ונשים השייכות לסעודה במקום שדרך לזמן לסעודה ג"כ מותר. ואשת הבעל סעודה מותרת אף בסיום מסכת וכן בניו. ובשבוע שחל ת"ב בתוכה, אין לאכול בשר ולשתות יין רק מנין מצומצם. [רמ"א (סי' תקנא סעי' ז)]. והיינו מלבד הקרובים הפסולים לעדות ומלבד הבעלי מצוה מותר להוסיף עשרה משום ריעות והשאר אוכלים מאכלי חלב. [מ"ב (סי' ע)].

בערב תשעה באב

מותר לעשות הסיום כ"ל אף בערב ת"ב ובלבד שיעשנה קודם חצות. [מ"ב (סי' ע)]. ואם נמשך הסעודה לאחר חצות יש אומרים דשרי, רק שלא יהיה יותר משעה עשירית, ולמעשה יש להקל בזה רק למסיימים המסכת בעצמם. [שע"ת (אות פט)].

בשבת שחל ת"ב

אם חל הסיום מסכת בת"ב שחל בשבת לכו"ע מותר לזמן כל קרואים שירצה. [מ"ב (סי' ע)].

למהר הלימוד על מנת לסיום בימים אלו

אם לא נדמין בלימודו הסיום לא ימהר או יאחר בשביל זה. [מ"ב (סי' ע)].

אינו רגיל לעשות סעודת סיום

אם לא היה עושה סעודה בשאר הימים אפשר שלא יעשנה גם עתה. [מ"ב (סי' ע)].

בר מצוה

אכילת בשר ויין

מותר לאכול בשר ויין בסעודת בר מצוה בתשעת הימים. והד"ן כן אף אם הסעודה שלא בזמנה, אם הקטן דורש בה דברי תורה. [נד אפרים (סי' תקנא על המני"א סי' לט), דברי יציב (א"ו"ח ח"ב סי' רלח), והגרשו"א זצ"ל (שלמי מועד ע"מ תפ"ו והלכ"ש פי"ד אות ח)]. ומ"מ יש אומרים שמיום ז' באב ואילך לא יערכו מסיבות בר מצוה, משום שביום ז' באב נכנסו האוייבים להיכל וימים אלו חמירי טפי. [הגרשו"א זצ"ל (הלכ"ש שם הגה 38)].

שאר פעודות מצוה

חנוכת הבית

יש אומרים שמותר לעשות סעודת חנוכת הבית בימים אלו. [מקור חיים (לח"י ר"י תקנא) וע"י בדברי מלכאל (ח"ד סי' ח)]. ויש אומרים שאין לעשותה בימים אלו (אף ללא אכילת בשר) דהוא בכלל "מעטעים בשמחה". [לבושי מרדכי (ח"א סי' ס"א)]. ולמעשה נוהגים שלא לעורכה בטי הימים אף בארץ ישראל. [הגרשו"א זצ"ל (שם פי"ד אות יא)].

חנוכת בית המדרש

סעודת חנוכת בית מדרש וכדומה, יש אומרים שאין לעשותה בימים אלו. [הגרשו"א זצ"ל (שם פי"ד הגה טז)]. ובלבושי מרדכי (ק"ח סי' ס"א) כתב דבכח"ג (ומשמע ללא בשר)].

עוד מנהגי אבילות

פעודות של רשות

סעודת מרעים

יש מי שאומר ששמחת מריעות אסורה מ"ח עד ת"ב. [ערוה"ש (סי' תקנא אות ח)].

נקיון הבית

שטיפת הרצפה

יש נוהגים שלא לשטוף הרצפה, אם אינה מלוכלכת ממש, אלא לכבוד שבת. [התעוררות בתשובה (ח"ג סי' ל) והגרשו"א זצ"ל (הלכ"ש פי"ד אות כא)]. וגם כששטוף לכבוד שבת נהגו שלא לערב חומרי נקיון כרגיל, אלא שוטפים במים בלבד. [הגרשו"א זצ"ל (הלכ"ש פי"ד הגה ט)]. ובשלמת חיים (סי' שלב) כתב שראוי למי שאפשר להחמיר בזה].

מותר לשטוף מכונית בטי הימים אם דרכו לשוטפה מידי כמה ימים, אבל אם דרכו לשוטפה פעם לזמן מרובה, אין לשוטפה בטי הימים. [הגרשו"א זצ"ל (אשרי האיש פסי"ט אות סח)].

בית הכנסת

פרוכת של בית הכנסת

בשבת של חזון פורסין פרוכת של שבת, וה"ה מפות. ואם אירע ת"ב בשבת ונדחה, אין פורשין הפרוכת המיוחדת של שבת. [רמ"א (סי' תקנא סעי' א) ומ"ב (סי' ז)].

קידוש לבנה

זמן הראוי לקידוש לבנה

המנהג שלא לקדש הלבנה עד אחר ת"ב. [רמ"א (סי' תקנא סעי' ח)]. אלא נוהגים לקדשה במוצאי ת"ב. [מ"ב (סי' תכו סי' יא)]. ויש נוהגים ע"פ הגר"א (מעשה רב סי' קנט) לקדש הלבנה בזמנה כרגיל לפני ת"ב.